

ПРОГРАМ УПРАВЉАЊА НАЦИОНАЛНИМ ПАРКОМ КОПАОНИК ЗА 2023. ГОДИНУ

ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ “НАЦИОНАЛНИ ПАРК КОПАОНИК“ 36354 КОПАОНИК

Шифра делатности: 9104 Заштита природних вредности

МБ: 07359721

ПИБ: 101274525

ЈББК: 82302

Министарство заштите животне средине

Редни број	САДРЖАЈ	Страна
I	УВОД	3
II	ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА, УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ КОРИШЋЕЊА ЗАШТИЂЕНОГ ПОДРУЧЈА	3
III	ЗАШТИТА, ОДРЖАВАЊЕ, ПРАЂЕЊЕ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ	4
	Приоритетне мере и активности на управљању природним вредностима	4
	Чување и одржавање Националног парка (чуварска служба)	4
	Заштита и мониторинг ретких и угрожених врста флоре и фауне	5
	Обнављање ознака и граница НП	12
	Радови на заштити, уређењу и презентацији појединих локалитета	12
	Реконструкција и одржавање уређених локалитета у режиму заштите првог степена	13
	Приоритетне мере и активности на управљању културних и историјских вредности	13
IV	УПРАВЉАЊЕ ПРИРОДНИМ РЕСУРСИМА	14
	Задачи и активности на заштити и управљању шумама	14
	Израда Основа газдовања шумама у државној својини	15
	Пружање стручне помоћи власницима шума у приватној својини	15
	Реализација задатака из План заштите од пожара НПК	15
	Одржавање постојећих шумских путних праваца	16
	Нега и унапређење шума	16
	Задачи и активности на управљању ловном и риболовном фауном	16
	Задачи и активности на заштити, развоју и управљању водама	17
	Задачи и активности на заштити, развоју и управљању пољопривредним замљиштем	17
	Активности на заштити и коришћењу споредних шумских производа	18
V	ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНО-ИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА	19
VI	ПЛАНИРАЊЕ, ИЗГРАДЊА И УРЕЂЕЊЕ ПОДРУЧЈА	20
	Мере и услови	20
VII	ПРОМОЦИЈА ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЂЕНОГ ПОДРУЧЈА	25
VIII	САРАДЊА	27
IX	ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА	29
	Финансијски план - Табела планираних прихода	29
	Финасијски план - Табела планираних расхода	30
X	ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ	31

I УВОД

Програм управљања Националним парком Копаоник за 2023. годину (у даљем тексту: Програм) доноси се на основу члана 12. став 5. и 6. Закона о националним парковима („Службени гласник РС“, број 84/15) и члана 54. став 4. и 5. Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, број 36/2009, 88/2010, 91/2010-испр., 14/2016, 95/2018-др.закон и 71/2021).

Програм представља оперативни план за реализацију активности, задатака и мера које су складу са утврђеним режимима заштите предвиђене за Национални парк Копаоник (у даљем тексту: НПК), ради унапређења заштите животне средине, развоја природних, културно - историјских и радом створених вредности.

Програм садржи активности са динамиком извршавања послова и висином финансијских средстава потребних за реализацију задатака, које ће спровести Јавно предузеће „Национални парк Копаоник“ са потпуном одговорношћу, Копаоник (у даљем тексту: Предузеће), као управљач овог заштићеног подручја.

Ради успешног извршавања постављених задатака из Програма, Предузеће ће остварити сарадњу са свим надлежним субјектима почев од министарстава (Министарство заштите животне средине и Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства), преко научних институција до општина на чијим територијама се НПК налази.

Реализација послова и задатака предвиђених Програмом за 2023. годину, одвијаће се у зависности од организационих и финансијских могућности, као и од ангажовања републичких органа и других заинтересованих субјеката на решавању приоритетних задатака (заштита флоре и фауне, заштита шума, заштита простора од бесправне градње, уређење вода и грађевинског земљишта као и осталих проблема које са собом носи развој туризма).

Део средстава за реализацију задатака из Програма биће обезбеђен из Буџета, преко ресорног Министарства заштите животне средине (у даљем тексту: Министарство).

Неки од послова из претходне године нису реализовани из објективних разлога.

II ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА, УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ КОРИШЋЕЊА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

Управљање националним парком заснива се на заштити природних вредности и ресурса, укупне предеоне, геолошке и биолошке разноврсности, на испуњавању научних, образовних, духовних, естетских, културних, туристичких, здравствено-рекреативних потреба и других активности, у складу са начелима заштите природе и одрживог развоја и у циљу:

- Заустављања даљег нарушавања и деградације заштићеног подручја и природних вредности НПК;
- Очувања биљног и животињског света и њиховог унапређивања;
- Заштите и узгојашума и њихових опште корисних функција као и пошумљавања голети;
- Отклањање последица сушења смрчевих шума;
- Очувања површинских и подземних вода од загађења и нерационалног коришћења;
- Очувања земљишта и његове заштите од загађења и нерационалног коришћења;
- Очувања чистоће ваздуха;
- Очувања културних добара;
- Рационалног коришћења простора за изградњу;
- Рекултивације деградираниог земљишта;

- Контролисано депоновање комуналног и индустријског отпада, њиховог неутралисања и рециклаже;
- Заштите посебно уређених вредних делова природе и створених вредности.

Критеријуми управљања засниваће се на:

- Заштити биолошке, геолошке и предеоне разноврсности као и на заштити посебних природних и културних вредности;
- Одрживом коришћењу природних ресурса који су примерени националној, економској и социјалној политици;
- Одрживом развоју подручја са позитивним деловањем на социо-економску структуру, односно квалитет живота локалног становништва.

На основу општих стручних циљева и критеријума који су усаглашени и који ће се усаглашавати са међународним критеријумима, прихваћеним обавезама и развојем законодавне материје дефинишу се и биће дефинисане мере, услови и задаци по појединим целинама и темама.

III ЗАШТИТА, ОДРЖАВАЊЕ, ПРАЋЕЊЕ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ И СТОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ

➤ Приоритетне мере и активности на управљању природним вредностима

Управљање природним вредностима засниваће се на следећим мерама, условима и обавезама:

- Спровођење мера заштите;
- Праћење стања и утицаја ендогених и егзогених фактора на укупно стање природних и створених вредности;
- Праћење стања врста, популација и станишта (бројност, трендови, распрострањење....)
- Приоритетно очување највреднијих и најугроженијих екосистема;
- Примена мера конзервације природних вредности само за оно што је очувано;
- Примена постојећих и међународних стандарда за оцену угрожености и величину промене трендова популација флоре и фауне;
- Очување природних вредности флоре и фауне кроз одржавање или побољшање услова њиховог опстанка са обновом станишта угрожених врста ;
- Примена усаглашених мера на заустављању тренда сушења шума;
- Реинтродукција несталих врста флоре и фауне по реалним приоритетима;
- Рекултивација оштећених природних и рестуарација створених вредности.

Сва истраживања подлежу обавези прибављања сагласности предвиђених законским одредбама.

➤ Чување и одржавање Националног парка

- Чување и одржавање природних и створених вредности Националног парка (брuto зараде 9 чувара природе **7.200.000** динара);

- Опремање чуварске куће и уређење околног простора – локалитет Хајдучица (400.000 динара);
- Техничко опремање и трошкови чуварске и стручне службе – службена униформа и инструменти за рад на терену (1.600.000), трошкови горива за рад на терену (1.400.000 дин.);
- Постављање опреме за мерење протока воде на водотоцима са изграђеним МХЕ (960.000) на Гобелској и Ђерекарској реци;
- Развој професионалне чуварске службе и
- Развој добровољне чуварске службе Предузећа.

Планирана средства:	Извршиоци активности:
Министарство 10.600.000 дин.	Предузеће.
Сопствена средства: 28.360.000 дин.	

Даљи развој ГИС технологије у управљању Националним парком

Велико природно богатство и културно историјско наслеђе потребно је просторно представити, а бројне информације, ради лакшег управљања и презентовања, треба редовно ажурирати.

Планирана средства:	Извршиоци активности:
Сопствена средства: 300.000 дин.	Предузеће.

➤ Заштита и мониторинг ретких и угрожених врста флоре и фауне

Спровођење мониторинга на подручју Националног парка Копаоник представља основу за примену активних мера заштите на спречавању угрожавања биолошке разноврсности (биодиверзитет). Праћење стања угрожених врста и станишта је кључни инструмент у спровођењу заштите биодиверзитета. Готово све људске активности смањују биолошку разноврсност, па је зато неопходно предвидети, пратити и спречити узроке угрожавања биолошке разноврсности на одређеном подручју.

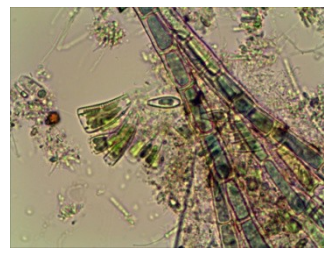
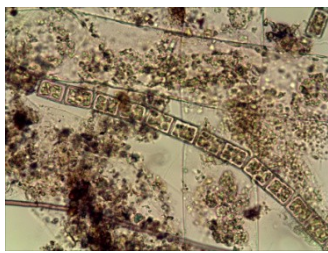
На простору националног парка живи 91 ендемична, 82 врсте субендемичне *биљне врсте*, што Копаоник сврстава у један од најзначајних центара ендемизма у Србији. Присуство три стеноендемичне врсте *Viola kopaonikensis*, *Cardamine pancicii* и *Sempervivum kopaonikensis*, указује на значај ове планине као једног од центара развоја ендемичне флоре читавог Балкана. На Копаонику живи чак 30 биљних врста које су Уредбом о заштити природних реткости на територији Србије, стављене под законску заштиту што Копаонику даје изузетан флористички значај.

Бројан и разноврстан *животињски свет* Копаоника сврстава ову планину у сам врх биолошки значајних подручја којима треба посветити посебну пажњу.

Заштита и мониторинг ретких и угрожених врста флоре и фауне у НПК спроводи се прописаним заштитним мерама и спречавањем свих активности које имају негативанутицај и на било који начин нарушавају природни склад и опстанак врста у оквиру њихових природних станишта.

Појединачни пројекти са дефинисаним конкретним активностима за истраживање и мониторинг односно праћење стања појединих ретких и угрожених врста у НПК за 2023. годину су:

- **Мониторинг бентосних зеједница** (алге, макробескичмењаци) копаоничких вода – наставак активности на истраживању и детерминацији. (200.000+200.000)

Силикатне и црвене алге

- **Мониторинг гљива** – наставак истраживања гљива Копаоника (мапирање и детерминација, фотогафије и конзервација). (100.000)

Lycogala epidendrum
вучје млеко

Amanita muscaria
мухара

Macrolepiota procera
сунчаница

Заштита и мониторинг ретких и угрожених врста флоре и фауне у НПК спроводи се прописаним заштитним мерама и спречавањем свих активности које имају негативан утицај и на било који начин нарушавају природни склад и опстанак врста у оквиру њихових природних станишта.

Појединачни пројекти са дефинисаним конкретним активностима за истраживање и мониторинг односно праћење стања појединих ретких и угрожених врста у НПК за 2023. годину су:

Планирана средства:		Извршиоци активности:
Министарство	200.000 дин.	Предузеће.
Сопствена средства:	300.000 дин.	

Мониторинг флоре

- **Мониторинг васкуларне флоре** – спровођење истраживања разноврсности и детерминације биљних врста; наставак сакупљања биљака и формирање хербарске збирке, карактеристике популација и њихових станишта, фотоснимци, утврђивање

присуства потенцијалних угрожавајућих фактора који могу утицати на њихов даљи раст и развој и упоређивање са пређашњим резултатима.

- **Мониторинг стеноендемичних врста** – праћење стања популација и станишта панчићеве режухе (*Cardamine pancicii*), копаоничке чуваркуће (*Sempervivum kopaonikensis*), копаоничке љубичице (*Viola kopaonikensis*) и упоређивање са стањем у претходном периоду.

Viola kopaonikensis
копаоничка љубичица

Cardamine pancicii
панчићева режуха

Sempervivum kopaonikensis
копаоничка чуваркућа

- **Мониторинг ретких и заштићених биљних врста**

Праћење врста, њихових станишта и упоређивање са стањем утврђеним у претходном периоду:

- **Линцура** (*Gentiana lutea*)
- **Златни љиљан** (*Lilium martagon*)
- **Рунолист** (*Leontopodium alpinum*)
- **Брусница** (*Vaccinium vitis-idaea*)
- **Алпски звездан** (*Aster alpinus*)

Gentiana lutea
линцура

Lilium martagon
златни љиљан

Leontopodium alpinum
рунолист

Vaccinium vitis-idaea
брусница

Aster alpinus
алтски звездан

- **Мониторинг боровнице (*Vaccinium myrtillus*)** – праћење врсте и њених станишта, упоређивање са стањем из претходног периода комбинацијом теренског рада и ареала врсте утврђеног спектрометријским снимањем из ваздуха коришћењем посебног дрона. (250.000 дин.)

- **Мониторинг орхидеја** - праћење врста, њиховог станишта и упоређивање са стањем из претходног периода (200.000)

Орхидеје

Планирана средства за истраживање и мониторинг станишта и популација стеноендемичних и трајно заштићених врста (линцура, рунолист, златни љиљан, брусница, алпски звездан, орхидеје и боровнице): Министратво: 200.000 дин. Сопствена средства: 300.000 дин.	Извршиоци активности: Предузеће, Завод за заштиту природе Србије, ПМФ Крагујевац, Институт за шумарство и остале заинтересоване стране
--	---

Мониторинг фауне

- **Мониторинг ентомофауне**– биодиверзитет, детерминација и испитивање бројности лептира, вилинских коњица и водених девица и других врста инсеката (**350.000 + 500.000**)

ВИЛИНСКИ КОЊИЦ

ПЛАВАЦ

Colias caucasica
кавказски поштар

Timarcha tenebricosa

- **Мониторинг водоземаца и гмизаваца** – Детерминација врста и идентификација станишта за сваку појединачну врсту и утврђивање бројности вршиће се методом визуелне детекције, која се до сада показала као адекватна и сврсисходна метода. (**300.000+300.000**)

Ichthyosaura alpestris

алпски мрмољак

Vipera ammodytes

поскок

- **Мониторинг слепих мишева** – Утврђивање листе врста слепих мишева у НПК, њихових станишта, ловних територија и склоништа, са посебним освртом на планинске и високо планинске врсте. (150.000 +300.000)

Планирана средства (ентомофауна, водоземци и гмизавци и слепи мишеви) :	Извршиоци активности:
Министарство: 800.000 дин.	Предузеће и остале заинтересоване стране
Сопствена средства: 1.100.000 дин.	

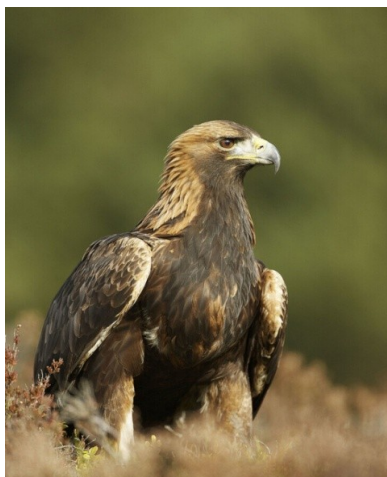
- **Мониторинг орнитофауне** (наставака радова) примена метода директног посматрања, визуелна и аудио регистрација и лабораторијски радови дати свеобухватни приказ врста птица присутних на подручју НПК. Посебан осврт у раду ће бити на мониторинг НАТУРА 2000 врсте односно на:

- **Мониторинг сова** - праћење стања популација и станишта, утврђивање бројности и упоређивање са стањем у протеклом периоду за врсте које су обухваћене Пројектом активне заштите – гаџаста кукумавка (*Aegolius funereus*) и уралска сова (*Strix uralensis*).

Strix uralensis

уралска сова

Aquila chrysaetos

сури орао

- **Мониторинг сурог орла (*Aquila chrysaetos*) и некрофагих врста птица** – постављањем камера поред гнезда и мрцилишта вршиће се мапирање и утврђивање бројности врста.

Планирана средства:		Извршиоци активности:
Министарство:	200.000 дин.	Предузеће и остале заинтересоване стране
Сопствена средства:	400.000 дин.	

- **Израда прихватилаишта** за прихват и рехабилитацију дивљих животиња – израда планске документације и дефинисање локације, стручно оспособљавање запослених

Планирана средства:		Извршиоци активности:
Сопствена средства:	300.000 дин.	Предузеће и остале заинтересоване стране

- **Мониторинг и процена бројности великих звери** (медведа, вука и осталих карнивора) – истраживање врста, утврђивање бројности и стања популација и њихових станишта. У циљу спровођења активности мониторинга планира се изградња високих осматрачница и хранилишта за вука и остале карниворе као и активности на изношењу хране на хранилишта на новим локацијама за некрофаге врсте птица.

Canis lupus
вук

Ursus arctos
медвед

Планирана средства:		Извршиоци активности:
Министарство:	400.000 дин.	Завод за заштиту природе Србије и Предузеће.
Сопствена средства:	500.000 дин.	

Радови на истраживању врста, њихових станишта као и добијени резултати мониторинга ће се користити за еколошку мрежу НАТУРА 2000 као и за активности унапређења стања популација и станишта и биљних и животињских врста.

➤ **Обнављање ознака и граница посебно заштићених делова подручја.**

Наставак радова на обнављању, одржавању и идентификацији граница у НПК.

Планирана средства:		Извршиоци активности:
Министарство:	200.000 дин.	Предузеће.
Сопствена средства:	300.000 дин.	

➤ **Радови на заштити, уређењу и презентацији појединих локалитета**

- **Самоковска река** – реконструкција пешачке стазе и поправка и изградња мобилијара и мостова на реци који су услед временских непогода уништени и обнављање информативних ознака.

- **Метође** – реконструкција пешачке стазе и обнављање информативних ознака, уклањање канти за смеће и постављање информативних табли о адекватном одлагању отпада;
- **Јеловарник** -реконструкција стазе, постављање информативних табли и мобилијара за одмор.
- **Кадјевац** – замена мобилијара и уређење локалитета
- **Треска** – реконструкција пешачке стазе, постављање информативних ознака, постављање едукативних табли и еколошки- авантура парк за децу (услед недостатка људства радови у 2022. години нису вршени и изводиће се у 2023. години).
- **Јанкове баре**– реконструкција стазе, обнављање информативних табли и постављање мобилијара за одмор.
- **Беле стене** – уређење видиковца, постављање мобилијара за одмор, информативних табли.
- **Оштри крш** – уређење пешачке стазе, изградња видиковца и обнављање информативних ознака;
- **Мала гред** – реконструкција видиковца и постављање информативних ознака.

- **Панчићев врх** – уређење видиковца односно израда металне платформе димензија 4х3м, поправке и израда оgrade, постављање панорамског двогледа (локалитет на код геодетске триангле) –(500.000 +500.000)
- **Марков камен** – реконструкција стазе и опремање едукативног простора за децу;
- **Небеске столице** –рестаурација, ревитализација и конзервација остатака цркве Св. Прокопија, постављање столова и клупа за одмор и постављање тематских информативних табли (1.000.000)
- **Обележавања и одржавање стазе** за кретање квадова и моторних санки, као и стазе за планински бициклизам-наставак;

Планирана средства:	Извршиоци посла:
Министарство: 800.000 дин.	Предузеће.
Сопствена средства: 1.800.000дин.	

- **Радови** на одржавању и реконструкцији мобилијара локалитета у режиму првог степена заштите: Марков камен, Јанкове баре, Метође, кањон Самоковске реке, Мало Метође, Оштри крш, Барска река и Јеловарник.
Одржавање и унапређење инфраструктуре ових локалитета је у функцији заштите, презентације и популаризације карактеристичних предеоних одлика и природних вредности датих простора.

Планирана средства:	Извршилац посла:
Сопствена средства: 500.000 дин.	Предузеће.

- **Приоритетне мере и активности на управљању културно-историјским вредностима**

Управљање културно – историјским вредностима засниваће се на следећим мерама, условима и обавезама:

- систематска мултидисциплинарна истраживања на подручју НПК;
- активности конзервације, рестаурације и ревитализација археолошких остатака грађевина и споменичких локалитета у НПК;

- обезбеђивање потребних урбанистичких, техничких, организационих и других услова за заштиту и презентацију археолошких и споменичких локалитета и
- обезбеђивање услова за презентацију локалитета
- Сва истраживања подлежу обавези прибављања сагласности предвиђених законским одредбама и изради пројеката за све радове на конзервацији културних добара у сарадњи са Заводом за заштиту споменика у Краљеву.

Планирана средства:	Извршиоци активности:
Сопствена средства: 300.000 дин.	Предузеће и Завод за заштиту споменика Краљево.

IV УПРАВЉАЊЕ ПРИРОДНИМ РЕСУРСИМА

➤ Задаци и активности на заштити и управљању шумама

Од укупне површине Националног парка Копаоник, која износи 11.969,04 ха, под шумом је укупно 7.427,24 ха, од чега под државном, најквалитетнијом шумом 7.077,02 ха и под приватном, осталом шумом 350,22 ха. Необрасле површине државног шумског земљишта НПК износе укупно 2.311,16 ха, од чега 1.694,26 ха шумског, 286,28 ха неплодног и 727,82 ха осталог и туђег земљишта. Однос обрасле и необрасле површине износи 75,1% што се са еколошког аспекта може сматрати задовољавајућим.

Комплекс НПК одликује се великим површинама са изузетно вредним и очуваним екосистемима. Најзначајнији су шумски екосистеми, који представљају „вегетацијски еколошки висински стуб“ у коме је сачуван велики број врста, због чега је подручје НПК једно од најзначајнијих рефугијума флоре Балканског полуострва.

Основни дугорочни задатак у газдовању шумама је очување и увећање њихове биоэколошке стабилности пре свега, увећањем степена склопа разређених састојина и неговање умереним узгојним захватима очуваних састојина густог склопа.

Задатак у резерватима јесте очување и заштита основних природних вредности уз константни надзор и праћење процеса природне сукцесије и угрожавајућих фактора. Неопходно је пронаћи најоптималнија решења како би се негативни тренд сушења шума ублажио или чак зауставио (истраживачки радови на процени сушења шума, утицај климатских промена на сушење, спровођење дендроклиматолошке анализе, мере уклањања сувих и оштећених стабала...)

Задаци у газдовању рекреативним шумама и шумама природне предеоне целине везани су за уређење овог простора у односу на вишеструку могућност рекреативног коришћења и очувања спонтаности амбијенталне целине (уређење стаза, предеоно уређење, инфраструктурно опремање и др.).

Спровођење свих мера на санитарно - узгојним радовима су предвиђене Годишњим планом газдовања државним шумама Националног парка Копаоник за 2023. годину.

Планирани радови на заштити шума.

Ред.бр.	Вид рада	Јед.мере	Планирано
1.	Постављање ловних стабала	ком.	100
2.	Постављање фери - клопки	ком.	300
3.	Третирање пањева после сече	ха	800
4.	Санитарни прегледи сеча случајних приноса	ха	7.700
5.	Проредне сече и сече обнављања	ха	518.31
6.	Мониторинг и праћење сушења шума	ха	7.700

Планирана средства: Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства – Управа за шуме: 1.200.000 дин. Сопствена средства : 775.000 дин.	Извршиоци активности: Предузеће
--	------------------------------------

- **Израда основа за ГЈ „Барска река“, ГЈ „Самоковска река“, ГЈ „Гобелска река“ и ГЈ „Брзећка река“**

Планирана средства: Сопствена средства: 12.000.000 дин.	Извршиоци активности: Предузеће и Извођачи радова
---	--

- **Пружање стручне помоћи власницима шума у приватној својини**

Планирана средства: Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства - Управа за шуме: 400.000 дин.	Извршиоци активности: Предузеће и Институт за шумарство
--	--

- Реализације вишедневне обуке за раднике који раде послове у шумарству ради унапређивања газдовања шумским екосистемима (300.000 дин.)
- Реализација задатака из **Плана заштите шума од пожара** односно области заштите од пожара:
- Одржавање противпожарних путева (у дужини од 91 км) ;
 - Набавка протипожарне опреме и средстава (1.600.000)
 - Наставак обука запослених који буду одређени за ватрогасце и полагање стручног испита из области заштите од пожара.

Планирана средства: Сопствена средства: 2.100.000 дин.	Извршиоци активности: Предузеће.
--	-------------------------------------

➤ **Одржавање постојећих шумских путних праваца**

Планирана средства:		Извршиоци активности:
Сопствена средства:	1.000.000 дин.	Предузеће и Извођачи радова

➤ **Нега и унапређење шума**

Шуме имају еколошки, економски и друштвени значај. Утврђено је да су еколошки ефекти заштите, унапређења и оснивања нових шума вишеструко значајни јер шуме имају водећу улогу у акумулацији сунчеве енергије и најпродуктивнији су, најекономичнији и највећи произвођачи биомасе на планети. Оне повећавају плодност земљишта, штите га од ерозије, спречавају појаву клизишта и одрона. Од наноса штите пољопривредно земљиште, водотоке, акумулације и језера. Шуме ублажавају климатске промене, побољшавају квалитет воде, чувају воду и изворишта, али и људе од поплава. У шуми живе бројне биљне и животињске врсте, због чега су оне пресудан чинилац у очувању биодиверзитета и генетичких ресурса.

Годишњим планом газдовања државним шумама у Националном парку Копаоник за 2023. годину предвиђени су сви узгојни радови на нези и гајењу шума, као и на отклањању последица сушења истих (2.452.970 динара) и активности на унапређењу постејећег стања шумског фонда (1.500.000 динара).

Планирана средства:		Извршиоци активности:
Сопствена средства:	3.952.970 дин.	Предузеће и Извођачи радова

➤ **Задаци и активности на заштити и управљању ловном и риболовном фауном**

Главни циљеви и задаци газдовања ловном и риболовном фауном јесу одржавање стабилних еколошких услова, побољшање природних услова станишта, реинтродукција ишчезлих врста (дивокозе, великог тетреба и др.), повећање бројности племените дивљачи и аутохтоне поточне пастрмке ради достизања оптималне густине популација и спречавање незаконитог лова и риболова .

Управљање ловним подручјем и ловном фауном:

- Израда годишњег Плана газдовања ловиштем „Копаоник“ и реализација задатака;
- Наставак реализације Пројекта реинтродукције дивокозе (*Rupicapra rupicapra*) (950.000);
- Израда прихватилишта (мини-репроцентра) за великог тетреба (*Tetrao Urogalus, L*) (650.000)
- Радови у узгајалишту јелена (*Cervus elaphus, L.*) и дивље свиње (*Sus scrofa, L.*):

-Редовно одржавање заштитне ограде – поправка оштећења насталих услед временских услова – снегоизвале, ветроизале и сл. (950.000)

- Израда хватаљке за јеленску дивљач (650.000)
- Набавка хране за потребе узгајалишта (4.300.000)
- Израда нових и одржавање ловно-техничких објеката - 850.000 динара,
- Зимска прихрана дивљачи у отвореном ловишту - 500.000 динара,
- Подизање поља за дивљач 130.000 динара,
- Набавка прикључних машина за трактор (950.000)
- Студијско усавршавање - 480.000 динара,

Планирана средства:	Извршиоци активности:
Сопствена средства: 10.410.000дин.	Предузеће.

Управљање риболовним подручјем и риболовном фауном:

- Израда Годишњег програма унапређивања рибарства на подручју Националног парка Копаоник за 2023. годину и реализација задатака (400.000); Приоритет ће бити заштита аутохтоних врста и њихових станишта, мониторинг и праћење популације *Salmo trutta*, чишћење водотокова и обнављање информативних ознака риболовног подручја

➤ Задаци и активности на заштити, развоју и управљању водама

Изворске и текуће воде Копаоника се услед експанзивног развоја туризма нажалост не могу оценити највишим квалитетом, а због мале количине падавина, нити великом издашношћу.

За потребе снабдевања већи део вода је захваћен, од стране туристичког центра а у последње време и због изградње мини хидроцентрала.

Постојећи копаонички извори и водотоци су од непроцењивог значаја за очување биолошке разноврсности и неопходно је посветити им посебну пажњу како кроз строгу заштиту биљног и животињског света тако и кроз заштиту целокупног екосистема овог природног добра.

Са обзиром да се ради о ресурсу који је већ максимално искориштен и који ће уколико се настави са загађењем, даљим водозахватањима и наставком изградње мини-хидроцентрала, озбиљно бити угрожен, његова заштита од приоритетне важности!

Посебан проблем представља загађење копаоничких река које настаје услед изливања отпадних вода због пуцања дотрајалих канализационих цеви као и немогућности да постојећа канализациона мрежа издржи све већи број туриста и туристичких објеката.

- **Активности на мапирању извора вода и контрола квалитета вода у речним токовима на подручју Копаоника.**

Планирана средства:	Извршиоци активности:
Сопствена средства: 400.000 дин.	Предузеће.

➤ **Задаци и активности на заштити, развоју и управљање пољопривредним земљиштем**

Пољопривредно земљиште на подручју НПК углавном користе сеоска домаћинства за бављење пољопривредом и сточарством које из године у годину бележи све већи пад, јер су некадашњи пашњаци, ливаде и њиве девастирани и закоровљени и захтевају мере ревитализације. Употреба пестицида и хербицида је мала и по површинама које се третирају и по употребљеној количини.

Неопходан је **мониторинг некадашњих и експлоатисаних високо-планинских пашњака** покривених тврдачом (*Nardus sp.*), као и праћење сукцесивних фаза обнове вегетације. Због постојања ризика од појаве ерозије све огољене површине потребно је пошумити. Неопходна је сарадња са индивидуалним домаћинствима у правцу подстицања пољопривредне производње, посебно здраве и органске хране; брендирање производа са овог заштићеног подручја и повезивање са стручним установама у правцу одређивања квалитета и бонитетне класе земљишта; сертификација производа као и сарадња при пласману. У циљу заштите ливада и пашњака односно њиховог станишта и биодиверзитета врста од процеса сукцесије вегетације односно заузимања датог постора од стране шуме планирана је набавка уматиченог стада говеда (1.000.000) и оваца (350.000).

Планирана средства:	Извршиоци активности:
Сопствена средства: 1.350.000 дин.	Предузеће.

➤ **Активности на заштити и коришћењу споредних шумских производа**

Основна визија којом се НП Копаоник руководи јесте живети са природом и за природу уз континуиране активности свих запослених, у погледу заштите природе и у интересу свих грађана.

На основу Годишњег програма заштите и коришћења споредних шумских производа за 2023. годину биће спроведене мере са приоритетом заштите следећих врста: боровнице, лековитог биља, клеке и јестивих гљива.

Велике површине под специфичном вегетацијом и планинским пашњацима представљају изузетно важно подручје као станиште биљних и животињских врста, које се сакупљају и као такве се налазе под контролом промета.

- Сакупљање заштићених врста ради коришћења и промета може се вршити у количини која је одобрена и на начин којим се обезбеђује очување њихових популација, структуре и стабилности животних заједница на подручју сакупљања уз поштовање услова: забране употребе механичких средстава која оштећују или уништавају вегетативне органе (*гребени и бералке код брања боровница*).
- Организација откупа споредних шумских производа у сопственој режији омогућила би успешније спровођење сакупљања као и ефикаснију заштиту. Уколико се откуп и промет не буду организовали у сопственој режији (*првенствено због материјалних средстава или кадровског потенцијала*), ти послови ће бити уступљени заинтересованим фирмама на основу уговора о пословно-техничкој сарадњи.

Контролу бербе и промета обављаће Чуварска служба НПКопаоник уз помоћ Републичких инспектора уз издавање дневних и сезонских дозвола и са штампаним упутствима за правилно сакупљање.

Формирање огледних поља и праћење процеса сукцесије врста на појединим одабраним стаништима боровнице ради планирања одговарајућих активности еко-инжињеринга (активна мера заштите боровнице услед заузимања њеног станишта од стране клеке и осталих жбунастих дрвенастих врста).

V ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНО-ИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА

Непроцењиво богатство врста флоре и фауне, геоморфолошка разноликост, атрактивни пејзажи и видиковци, комбинација и разноврсност климатских деловања, сложена геолошка грађа и састав, спој различитих биљних врста у јединствене заједнице, а уз добрим делом, очувану хидрологију овом природном добру дају посебан еколошки, културни, здравствено-рекреативни, научно-истраживачки и образовни значај.

Истраживањем простора, прикупљањем и обрадом резултата, стварањем базе података научних радова и преко истраживачких пројеката организује се научна функција. Предавањем у школама, посетом и обиласком природних вредности, организовањем активности школе у природи, семинара, радионица и свих других облика едукације остварује се функција образовања.

Како би се научно-истраживачки радови што ефикасније и квалитеније обављали потребно је планирати и изградити базу и регистар података о распрострањењу ретких, угрожених, рањивих и законом заштићених врста флоре и фауне то на основу података добијених из литературе и са теренског рада.

Истраживања ће бити настављена кроз активности праћења здравственог стања шума, старости, порекла, етата и осталих карактеристика на огледним пољима.

Образовни рад садржаће наставак предавања у школама, израду програма за организовање наставе у природи за ученике различитих узраста и стручног профила, радионица и других облика образовања и стручног усавршавања у области заштите природе и животне средине, а посебна предавања биће организована за власнике приватних шума са циљем заштите и њиховог одрживог коришћења.

Наставиће се истраживања на следећим темама:

- Вредновање појединих екосистемских услуга у НПК (100.000);
- Структурна и еколошка истраживања травњака рекреативних површина;
- Морфометријска анализа популација врсте *Jovibarba heuffelii* Србије;
- Морфолошко и генетичко истраживање врсте *Mercurialis perennis*;
- Наставак радова на идентификација и описивању типова станишта (шумски екосистеми) у складу да НАТУРА 2000 (300.000+300.000);
- Истраживање угрожених влажних станишта-тресавских екосистемана подручју НПК (400.000+500.000)
- Наставак истраживања на пољу адаптивно газдовање шумама – дугорочно планирање, рационално коришћење, рад на неги, заштити и обнављању постојећих шума, оснивање нових шума и др. За његово спровођење неопходни су: високо-стручан рад, очување биодиверзитета, одржавање плодности шумског земљишта, повећање продуктивности и очување виталности шума, природи блиско газдовање и социјално-одговорно поступање (500.000)

- Наставак страживање смрчевих шума на Копаонику и моделовање њиховог будућег развоја и распрострањења у промењеним климатским условима (800.000)
- Истраживање и утврђивање степена виталности шума у првом степену заштите коришћењем посебне спектрометријске камере на дрону (500.000)
- Истраживање присуства радиокативних изотопа на појединим локалитетима у циљу утврђивања загађености средине радиокативним честицама (као последица природне и вештачки изазване радиоктивности) (300.000 +400.000)

Научно-истраживачким радом на реализацији пројекта утврдио би се списак ретких и ендемичних врста, квантификовало би се богатство састава биодивезитета као и валоризовала практичност мера заштите и очувања популација угрожених врста. Стратешким оквиром на овај начин формирају се поставке, концепт и стандард како би ова проблематика била адекватно реализована у заштићеним подручју.

Планирана средства:		Извршиоци посла:
Министарство:	1.000.000 дин.	Предузеће.
Сопствена средства:	2.700.000 дин.	

VI ПЛАНИРАЊЕ, ИЗГРАДЊА И УРЕЂЕЊЕ ПОДРУЧЈА

➤ Мере и услови

Основни принцип на коме се заснива заштита, уређење и коришћење подручја НПК, јесте заштита вредности, због којих је ово подручје и проглашено за национални парк, природно добро највишег ранга и значаја у Србији.

Приликом планирања неопходно је дефинисати:

- Израду неопходне планске документације за цело подручје, на свим нивоима, усклађену са Просторним планом подручја посебне намене Националног парка Копаоник, планове детаљне регулације са дефинисаним урбанистичко-техничким условима по свим стандардима заштите животне средине, организације и уређења простора;
- Заштиту воде, ваздуха, земљишта, вегетације, флоре, фауне, споменичког наслеђа и друго;
- Коришћење простора и природних ресурса који се не заснива искључиво на економским критеријумима и стандардима профита, већ на поштовању еколошких принципа одрживог развоја – започети активности на изради студије прихватног капацитета Националног парка Копаоник и погледу ограничања даље изградње туристичких смештајних капацитета ;
- Целом подручју треба дати карактер ексклузивног простора по градацији базираној на квалитету простора, где предност треба да имају јавни и туристичко-рекреативно-услужни садржаји;
- Мере заштите које ће поред заштите посебних природних вредности, промовисати и активности које су компатибилне са заштитом вредности НПК;

- Испитати могућност да се поједини делови и локалитети НПК вреднују као простор са посебним вредностима за развој туризма;
- Израду друге неопходне документације (основе, програми, катастарске подлоге);
- Максимални ниво инфраструктурне опремљености, евакуација отпадних вода преко канализације; обавезно пречишћавање отпадних вода пре испуштања у реципијент; коришћење искључиво еколошких енергената, а за мање потрошаче прихватљиво је и дрво као енергент и каблирањеосновне електро-мреже;
- Обезбеђење потребног капацитета воде за пиће за све кориснике;
- Евакуацију комуналног отпада из НПК;
- Регулацију и уређење водотока само за потребе заштите одвода;
- Забрану изградње капиталне инфраструктуре у НПК, осим за потребе обезбеђења квалитетнијих услуга у ТЦ Копаоник и инфраструктурног опремања;
- Реконструкцију, санацију, конзервацију и објеката градитељског наслеђа;
- Санацију и ревитализацију загађених и деградираних локалитета и зона (депонија, рударских копова, бомбардованих локација, позајмишта, пожаришта, каменолома, деградираних пашњака, недовршених ски-стаза и ерозивних подручја);
- Приоритет дати јавним и туристичким објектима, а отварањем нових грађевинских подручја у складу са Просторним планом и плановима детаљне регулације, дестимулисати викенд изградњу;
- Сви нови планови изградње морају бити базирани на квалитетно разрешеној инфраструктури, посебно оној којом се обезбеђују заштита водотокова и земљишта, односно високи стандарди заштите природних и створених вредности;
- Нову изградњу уз поштовање локалних традиционалних архитектонских обележја;
- Редовно инвестиционо одржавање објеката и инфраструктуре и
- Евентуално нове захтеве за изградњом усмеравати ка сеоским насељима ради спречавања дисперзивне градње у НПК.

Контролисање евентуалног отварања нових грађевинских подручја мора бити у складу са граничним капацитетима НПК, са утврђеним стандардима опреме, како би се елиминисали узрочници загађивања.

Планирана средства: Сопствена средства: 400.000дин.	Извршиоци активности: Предузеће.
--	-------------------------------------

Активности и учешће управљача на просторном планирању и изградњи рекреативне инфраструктуре и санацији подручја

Активности на примени Просторног плана подручја посебне намене Националног парка Копаоник у спречавању неконтролисане изградње.

Планирана средства: Сопствена средства: 200.000дин.	Извршиоци активности: Предузеће.
--	-------------------------------------

Активности на изради урбанистичких планова и реализацији истих

Активно учествовати у изради (ревизији) планова детаљне регулације заснованих на граничним капацитетима коришћења простора НПК и природним вредностима у складу са потребама заштите и одредбама Закона о националним парковима и Просторног плана.

Почетак изградње „Визитор центра“ Националног парка Копаоник

У току 2023. године пресузеће ће активно радити на решавању формалних проблема који су у предходном периоду били разлози за недобијање грађевинске дозволе и наставити процес добијања свих неопходних планских докумената:

Планирана средства:	Извршиоци активности:
Сопствена средства: 2.000.000 дин.	Предузеће

Јавно-приватно партнерство за уређење објекта на Техничкој бази. Привођење објекта основној намени односно намени која је и предвиђена ПДР Сувом Рудиште (туристичко-смештајни капацитети). Објекта се налази на парцелама бр. 1505/2 и 1505/1 КО Копаоник.

Планирана средства:	Извршиоци активности:
Сопствена средства: 2.000.000 дин.	Предузеће и извођачи радова

Изградња децјег авантуристичког центра на парцели број 1504/ 36 у КО Копаоник (код Управне зграде НП Копаоник).

Планирана средства:	Извршиоци активности:
Мин. Зашт. животне средине: 300.000 дина	Предузеће и су-инвеститори
Сопствена средства: 850.000 дин.	
Остало (пројектно и финасирање, приватни инвеститори.....): 850.000 дин.	

Припреме за изградњу наменских објекта на терену (сувенирница и др.)

Планирана средства:	Извршиоци активности:
Сопствена средства: 300.000 дин.	Предузеће и су-инвеститор

Информативно-контролне станице

Наставак радова на техничко-софтверском унапређењу улазно-информативних станица као и систему наплате уласка, прилагођавање путне инфраструктуре потребама система наплате (грађевински радови и опремање) и текући трошкови наплате. Основи предуслов за реализацији ових активности је добијање неопходних планских докумената.

Планирана средства:	Извршиоци активности:
Министарство: 1.400.000 дин.	Предузеће.
Сопствена средства: 8.600.000 дин.	

Изградња дрвене шетне стазе типа платформе у дужини од 300 м и ширине 1,5 са улазом код хотела „Олга Дедиџер“ и излазом на асфалтни пут код амбулате.

Планирана средства:		Извршиоци активности:
Сопствена средства:	100.000 дин.	Предузеће и Локална самоуправа .

Активности на уређењу села у заштитној зони

Код надлежних Општинских органа иницирати израду програма за пројектовање типских сеоских кућа и стварање услова за покретање развоја „зеленог“ туризма у заштитној зони на основу Просторног плана подручја посебне намене Националног парка Копаоник (Крива Река, Црна Глава, Лисина и др.).

Водоснабдевање

Решавање проблематике недовољног водоснабдевања у делу ТЦ Копаоник и Викенд насеља Треска - Чајетина – изградњом нових водоводних објеката и мреже, реконструкцијом постојеће водоводне мреже ради повећања капацитета и смањења губитака.

Каналисање отпадних вода

Потпуна санација и доградња постојећег канализационог система ТЦ „Суво Рудиште“.

Пројекат је урађен и у току је иницирање његове реализације у сарадњи са надлежним државним институцијама из ИПА-фондова и кроз донације. Нерешено питање нетретирања и слободног отицања канализационог отпада из дела НПК односно ТЦ Копаоник представља један о највећих еколошких проблема у Националном парку Копаоник који угрожава не само водене екосистеме (површинске и подземне) већ и читав биодиверзитет. Иницирање обавеза измене старих и уградње био септичких јама за све привремене објекте у ТЦ.

Отпад

- Одржавање и контрола система сакупљања, одлагања и транспорта чврстог комуналног отпада са територије НПК (који је раније успостављен) са могућношћу примарне селекције чврстог отпада.
- Чишћење Копаоника, а посебно Туристичког центра Копаоник и ски стаза после зимске сезоне.

Планирана средства:		Извршиоци активности:
СО Рашка и СО Брус:	250.000 дин.	СО Рашка и Брус, Предузеће, ЈП „Скијалишта Србије“ и корисници Националног парка Копаоник.
Корисници:	1.000.000 дин.	
Сопствена средства:	500.000дин.	

Електро опремање ТЦ Копаоник (замена постојеће електромере)

Завршетак радова на постављању нових подземних електропровода и замена постојећих подземних каблова електро мреже (и видно обележавање подземних водова) у циљу квалитетнијег обезбеђења снабдевања електричном енергијом Туристичког центра Копаоник .

Систем комуникација

Постављање нових телекомуникационих уређаја у Кривој реци, Брзећу и Лисини, којим ће се највећи део простора покрити сигналом мобилне телефоније и побољшати комуникација Чуварске службе НПК.

➤ Уређење пешачких стаза

- Уређење пешачке стазе Општри крш - Јутриште - Билина стена;
- Уређење пешачке стазе Ђаков гроб – Хајдучица- Јанкове баре;
- Уређење пешачке стазе Барска река - Семетешко језеро;

Планирана средства:		Извршиоци активности:
Сопствена средства: 500.000дин.		Предузеће и извођачи радова

- **Обнављање и постављање информативних ознака поред путева у складу са важећим Правилником о информативним ознакама на територији НПК.**

Планирана средства:		Извршиоци активности:
Сопствена средства: 500.000дин.		Предузеће.

Изградња и реконструкција објеката, жичара и ски стаза у ТЦ Суво Рудиште

- Санација околног простора уништеног изградњом паркинг гараже и хелидрома на локацији Војни дом;
- Постављање ски полигона са пратећим објектима Караман гребен;
- Уређење противпожарних путева на ски стазама које користе ЈП „Скијалишта Србије“ и
- Изградња нових стаза.

VII ПРОМОЦИЈА ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

Промоција вредности НПК

Ради усаглашавања развојних програма из области туризма у циљу промоције НПК као заштићеног подручја и афирмисања потребе његовог чувања и правилног одржавања, потребне су следеће активности:

- Уважавање потреба заштите природе и граничних капацитета коришћења;
- Рационализација коришћења постојећих капацитета и организовање специфичне понуде на бази природних, културно - историјских и рекреативних потенцијала НПК;
- Временско усаглашавање са израдом одговарајућих планских аката и изградња пратећих објеката комуналне и рекреативне инфраструктуре и
- Укључивање локалног становништва у развојне пројекте.

Задаци на развоју културно-образовних и информативно пропагандних активности

Промоција вредности заштићеног подручја, представљаће битну активносту 2023.години, којом ће се посетиоцима и широј јавности омогућити подробније упознавање са вредностима НПК. Презентација и популаризација ће се остваривати кроз следеће активности:

- Редовно ажурирање сајта НПК и коришћење друштвених мрежа;
- Сарадња са средствима информисања (телевизија, радио, друштвене мреже...);
- Постављање информативних табли о вредностима НПК;
- Тематске поставке, учешће на сајмовима и другим скуповима;
- Организовање научног скупа са презентацијама резултата научно-истраживачких активности у протеклих 10 година (300.000 дин.)
- Презентација природних вредности националног парка, организовањем изложби и путем фотографија;
- Снимање промотивних спотова и др;
- Штампање рекламног материјала и публикација о биљном и животињском свету Копаоника (1.200.000+700.000)

Планирана средства	Извршиоци активности:
Министарство: 700.000 дин	Предузеће у сарадњи са осталим заинтересованим странама и субјектима
Сопствена средства: 1.800.000 дин.	

Извођење васпитно-образовних програма као самосталних активности

- Упознавање корисника и посетиоца са природом и културно- историјским наслеђем;
- Унапређење водичке службе за потребе школских и других организованих посета НПК;
- Организовање летњих школа, еко-кампова и радионица, као и курсева исхране у природи;
- Пројекат "Израда сувенира од природних материјала" – ће се реализовати у току 2023.годне у сарадњи са основним школама и предшколским, специјалним установама локалних општина ;

- Пројекат "Најмлађи чувари природе" – активности са децом основних и средњих школа као и са децом и младима са посебним потребама.
- Промовисање одрживих извора енергије.

Планирана средства		Извршиоци активности:
Сопствена средства:	600.000 дин.	Предузеће у сарадњи са осталим заинтересованим странама и субјектима

Организовање посебних традиционалних манифестација

По утврђеном календару Предузеће ће у току 2023.године, кроз различите активности (предавања, презентације, акције чишћења, пошумљавање...), обележити:

- Дан заштите природе 11. Април (кроз акцију „Посади дрво” у школама ће се вршити обука деце и младих, о начину на који се дрво сади, као и о значају шума за живот човека и планету Земљу);
- Светски дан заштите животне средине - 5. јун;
- Традиционалне манифестације на подручју НПК (Дан Светог Симеона Мироточивог - 26. фебруар; Сабор за дан Светог Методија Олимпијског - 3. јул; Сабор за дан Светог Јована - 7. јул; Сабор за дан Светог Прокопија - 21. јул; Дани боровнице (август); Дани вргања (септембар) и друге манифестације у организацији корисника Националног парка.

Планирана средства	Извршиоци активности:
Сопствена средства: 400.000 дин.	Предузеће у сарадњи са локалним становништвом на ободу НПК

Задаци и активности на развоју одрживог туризма

Туристички центар Копаоник је највећи и најпопуларнији центар зимског туризма у Србији, са актуелним и бројним пратећим садржајима.

НПК је популарно одредиште за излетнике и љубитеље планине у летњем периоду, за спортисте и рекреативце, за ученичке и друге екскурзије из свих крајева земље и иностранства.

Праћењем савремених светских трендова и константним унапређивањем одрживог туризма, у току 2023. године, наставиће се заједничке активности свих корисника простора, што подразумева:

- Уређење постојећих и изградњу нових пешачких стаза, видиковаца и излетишта;
- Учествовање у реализацији пројекта изградње спортских терена;
- Уређење постојећих планинских објеката на терену и
- Отварање сеоских домаћинстава за туристе у селима на ободу НПК уз адекватну припрему и развој понуде домаће хране и пића.

Планирана средства за промоцију природних вредности: СО Рашка, СО Брус и корисници НПК	Извршиоци активности:
Сопствена средства: 200.000 дин.	Завод за заш. природе Србије и Предузеће

VIII САРАДЊА

Сарадња и партнерство са локалним становништвом

- Укључивање локалног становништва у Волонтерску чуварску службу;
- Укључивање локалног становништва у све манифестације које организује ЈП „НПК“;
- Иницирати гајење врста које су прилагођене датом подручју чиме би се очувала њихова природна станишта (линцура, боровница...).
- Развој традиционалних делатности занатства и сточарства.
- Промоција НПК кроз развој посебних производа и услуга
- Унапређење укључивања локалног становништва у процесе доношења планских аката и реализације појединих активности из планских докумената НПК

Планирана средства:	Извршиоци активности:
Сопствена средства: 500.000 дин.	Предузеће

Сарадња са другим власницима и корисницима непокретности у НПК

Велики број привредних и непривредних субјеката на подручју НПК обавља делатности чије активности често нису усклађене ни приликом планирања ни при реализацији дефинисаних задатака. Из тих разлога нема повратних информација како за решавање кључних проблема Туристичког центра Копаоник, тако ни за стратешка акта Предузећа.

Активности НПК морају бити у међузависности са развојем општина Рашка и Брус и свих корисника Туристичког центра Копаоник. С тим у вези Национални парк Копаоник ће покренути иницијативу за свивање Савета корисника Националног парка Копаоник.

Сарадња са невладиним организацијама

Наставиће се сарадња са невладиним организацијама које ће помагати промоцију НПК, учествовати у решавању конкретних стручних проблема и са којима ће НПК учествовати на појединим позивима за финансирање пројеката из области заштите природе и одрживог туризма, одрживи извори енергије и др.

Планирана средства:	Извршиоци активности:
Сопствена средства: 300.000 дин.	Предузеће

Међународна сарадња

- Преко Асоцијације националних паркова и паркова Динарског лука „EUROPARK“ федерације, одржаваће се сарадња са националним парковима Европе.
- Сарадња са Националним парковим Западног Балкана (Црна Гора, Босна и Херцеговина, Македонија, Хрватска и др.)
- Организовано и професионално удруживање заштићених подручја Србије и других заинтересованих паркова из окружења.

Основни циљеви удруживања јесу заступање заједничких интереса, обједињавање презентације паркова у земљи и иностранству и размене искустава.

Планирана средства:	Извршиоци активности:
Сопствена средства: 500.000 дин.	Предузеће.

Сарадња са информативним гласилима и стручним часописима

У току 2023. године наставиће се сарадња са информативним гласилима. Локални, регионални и републички медији, ће преко часописа, радијских и телевизијских емисија извештавати о свим активностима у НПК и тако пружати подршку постојећим плановима: „ХопнаКоп“, „Коп Тим“, „Инфо Коп“, „Копаоник online“, „Коперникус Рашка“, „Радио телевизија Србије“, ТВ „Мост“ Краљево, ТВ „Војводина“, РТВ „Брус“, РТВ „Крушевац“, „Траг“, „Шумарство“, „Екологика“, „Ловачке новине“, „Бионет“, „Копаоник зими“...

Планирана средства за сарадње	Извршиоци активности:
Сопствена средства: 300.000 дин.	Предузеће.

IX ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА

Основни извори финансирања послова, задатака и активности утврђених овим програмом остварују се из:

- Буџета Републике Србије,
- Сопствених средстава (делатности Предузећа и накнада);
- Буџета општина које покривају сегменте подручја Националног парка Копаоник;
- Републичких фондова и
- Донација.

Ред.број	Извори прихода	Износ у динарима
1.	Средства Буџета Републике Србије	18.400.000,00
	1.1. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	1.600.000,00
	1.1.1. Управа за шуме	1.600.000,00
	1.2. Министарство заштите животне средине	16.800.000,00
2.	Сопствени приходи	173.788.440,00
	2.1. Приходи од обављања делатности	60.588.440,00
	2.2. Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	100.000.000,00
	2.3. Финансијски приходи	1.000.000,00
	2.4. Остали приходи	12.200.000,00
3.	Средства буџета јединице локалне самоуправе	250.000,00
	3.1.	
4.	Средства донација, поклона и помоћи	0,00
		0,00
5.	Остала средства	1.850.000,00
	Укупно приходи	194.288.440,00

ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ЈАВНОГ ПРЕДУЗЕЋА "НАЦИОНАЛНИ ПАРК КОПАОНИК" ЗА 2023. ГОДИНУ – ТАБЕЛА ПЛАНИРАНИХ РАСХОДА

Врста расхода	Извори и износи средстава (у динарима)					Укупно
	Буџет РС	Сопствени приходи	Буџет јединице локалне самоуправе	Приходи од донација, поклона и помоћи	Остала средства	
A.0 Чување, одржавање и презентација заштићеног подручја						
A.1. Чуварска служба	10.600.000,00	28.360.000,00	0,00	0,00		38.960.000,00
A.1.1. Бруто зараде чувара	7.200.000,00	25.500.000,00				32.700.000,00
A.1.2. Остали трошкови чуварске службе (гориво, службена одећа и обућа, инструменти и опрема)	3.000.000,00	2.560.000,00				5.560.000,00
A.1.3. Уређење простора на локалитету чуварске куће Хајдучица	400.000,00	100.000,00				500.000,00
A.1.4. Развој добровољне чуварске службе		200.000,00				200.000,00
A.2. Одржавање заштићеног подручја	1.000.000,00	3.100.000,00	250.000,00		1.000.000,00	5.350.000,00
A.2.1. Бруто зараде осталих особља запосленог код управљача на пословима управљања заштићеним подручјем и материјални трошкови извођача радова (израда управљачких докумената, програма, пројеката, сарадња са локалним становништвом, институцијама и др.)						
A.2.2. Обележавање заштићеног подручја	200.000,00	800.000,00				1.000.000,00
A.2.2.1. Обнављање ознака и граница заштићеног подручја	200.000,00	300.000,00				500.000,00
A.2.2.2. Обнављање и постављање ознаке НПК поред пута	0,00	500.000,00				500.000,00
A.2.3. Управљање отпадом		500.000,00	250.000,00		1.000.000,00	1.750.000,00
A.2.4. Одржавање постојећег и изградња нових мобилијара (Метође, Јанкове баре, Оштри криш, Козје стене, Мала греда, Кадивецац, Небеске столице, Казновско бачиште, Самоковска река, Греска, Беле стене, Панчић, Марков камен, стазе за квадове и моторне санке)	800.000,00	1.800.000,00				2.600.000,00
A.3. Презентација заштићеног подручја	700.000,00	4.700.000,00			0,00	5.400.000,00
A.3.1. Штампане промотивног материјала и публикација, тематски скупи-конференција, предавања, летње школе, традиционалне манифестације, информативне табле, промо спотови, васпитно образовни програми, апликација...	700.000,00	2.800.000,00				3.500.000,00
A.3.2. Сарадња са другим власницима и корисницима и локалним становништвом, сарадња са НВО, међу сарадња, трошкови асоцијације у другој удруживања, сарадња са струч. часописима и инфор. гласилима		1.600.000,00				1.600.000,00
A.3.3. Заснивање и успостављање базе података (ГИС и др.)		300.000,00				300.000,00
Укупно А.0	12.300.000,00	36.160.000,00	250.000,00	0,00	1.000.000,00	49.710.000,00
Б.0. Управљање посетиоцима						
Б.1. Наставак радова на техничком и софтверском опремању улазних станица (недостајућа опрема) радови на путној инфраструктури као о трошкови наплате уласка	1.400.000,00	8.600.000,00				10.000.000,00
Б.3. Изградња центра за посетиоце, објекат на техничкој бази, едукативних центара, авантура парка и шетна стаза Олга дедијер	300.000,00	4.950.000,00	0,00		850.000,00	6.100.000,00
Б.5. Наменски објекти на терену (сувенирница и ски бифеи)		300.000,00				300.000,00
Укупно Б.0	1.700.000,00	13.850.000,00	0,00	0,00	850.000,00	16.400.000,00
В.0. Регулисање имовинско правних односа						
В.1. Надокнада за ускраћивање права коришћења						0,00
В.2. Накнада за нанету штету						0,00
Укупно В.0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Г.0. Заштита, праћење и унапређење стања заштићених подручја						
Г.1. Истраживање и мониторинг (бенгоских заједница, гљива, мониторинг васкуларне флоре, стеноендемичне врсте, линцура, златни љиљан, рунолист, боровница, ентомофауна, водоземаца и гмизаваца, слепих мишева, орнитофауна, вука, медведа и карњивора)	1.800.000,00	2.600.000,00				4.400.000,00
Г.2. Истраживање (НАТУРА детерминација шумских станишта, тресавска станишта, адаптивно газдовање и моделовања смрчевих шума, радиоактивни изотопи.....)	1.000.000,00	3.100.000,00				4.100.000,00
Г.2. Реинтродукција						
Укупно Г.0	2.800.000,00	5.700.000,00	0,00	0,00	0,00	8.500.000,00
Д.0. Уређење простора и одрживо коришћење природних ресурса						
Д.1. Материјални трошкови управљача на изради просторних планова и студија прихватног капацитета		600.000,00				600.000,00
Д.2. Уређење пешачких стаза Оштри криш-Јутриште-Билна стена; Бачки гроб-Хајдучица-Јанкове баре и Барска река -Семетшко језеро		500.000,00				500.000,00
Д.3. Реконструкција и одржавање постојећих локалитета Марков камен, Јанкове баре, Метође, кањона Самоковске р., Малог Метођа, Оштрог криш, Барске реке и Јеловарника		500.000,00				500.000,00
Д.4. Пројекти и програми у области шумарства (заштита, гајење и газдовање шумама, израда основа газдовања државним шумама, обука радника, стручна помоћ власницима шума, нега и унапређење шума, риболовна фауна, шумски путеви и споредни шумски производи) и противпожарне активности (путеви, опрема и обука)	1.600.000,00	20.127.970,00				21.727.970,00
Д.5. Пројекти и програми у области ловства		10.410.000,00				10.410.000,00
Д.6. Пројекти и програми у области рибарства и заштити вода		800.000,00				800.000,00
Д.7. Пројекти и програми у области туризма		200.000,00				200.000,00
Д.8. Пројекти и програми у области пољопривреде		1.350.000,00				1.350.000,00
Укупно Д.0	1.600.000,00	34.487.970,00	0,00	0,00	0,00	36.087.970,00
Е.0. Остали некатегорисани послови						
Е.1. Изградња прихватилишта за прихват и рехабилитацију дивљих животиња		300.000,00				300.000,00
Е.2. Археолошки радови и културно сторијски споменици		300.000,00				300.000,00
Укупно Е.0	0,00	600.000,00	0,00	0,00	0,00	600.000,00
	18.400.000,00	90.797.970,00	250.000,00	0,00	1.850.000,00	111.297.970,00

X ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Програм ће бити реализован у току 2023. године, од стране Предузећа и корисника националног парка, након добијања сагласности од Министарства заштите животне средине.

Број: /2022

ЈП „НАЦИОНАЛНИ ПАРК КОПАОНИК“

Копоник 14.11. 2022. године.

**Директор
Миловановић др Бојан**